

Nek-aan-nek-race kandidaten

Verkiezingsbarometer september

Achtergrond - 6 september 2002

SPD haalt in

De beloning? In de meeste enquêtes ligt de SPD nog maar net achter op de *Christlich Demokratische Union* (CDU/CSU). In de meest recente enquête van de Duitse televisiezender [ZDF](#) gaf 38 procent aan dat zij op de SPD zou stemmen als er komende zondag verkiezingen zouden worden gehouden. CDU/CSU bereiken nog maar één procent meer, dus 39 procent. Die Grünen halen zeven procent, de FDP acht procent. Dat levert noch voor een coalitie tussen SPD/Die Grünen noch voor een coalitie CDU/CSU/FDP een absolute meerderheid. Alles hangt daarom van de postcommunisten van de PDS af. Zij bereiken in de enquête weliswaar slechts vier procent en blijven daarmee onder de drempel van vijf procent die nodig is om in de Duitse bondsdag vertegenwoordigd te mogen zijn. Als het de PDS evenwel zal lukken om in het Oosten van Duitsland drie zogenaamde *Direktmandate* te krijgen - de kandidaat met de meeste stemmen in een kiesdistrict (meerderheidsprincipe), krijgt een *Direktmandat* en komt daarmee in de Bondsdag - dan is de 'vijf procent-regel' niet meer van toepassing. De partij zou dan niet alleen deze drie mandaten krijgen maar bovendien het aantal zetels dat overeenkomt met het verkiezingsresultaat. Bij vier procent zouden dat toch al meer dan 25 zetels zijn. Al in 1994 lukte het de PDS, ondanks een stemmenaantal van minder dan vijf procent op deze manier in het parlement te komen.

Onduidelijkheid biedt ook de FDP: de partij weigert een duidelijke uitspraak te doen over een voorkeurscoalitie en zegt desnoods zowel met de CDU als met de SPD coalitiegesprekken te willen voeren. Alleen de zogenaamde 'stoplichtcoalitie' (rood-geel-groen) wijst de FDP (geel is de symbolische kleur van de FDP) af.

Zwevende kiezers

En dan nog een enorme onzekere factor: een derde van de kiezers is tot op heden zwevend. Medebepalend voor het kiesgedrag zal de mate zijn waarin de negatieve berichtgeving uit de economische sector de mensen voor de verkiezingen nog aan het twijfelen zal brengen. Op de eerste plaats zijn daar de werkloosheidscijfers. Voor Schröder zijn deze van bijzonder belang omdat hij in 1998 dit voor de nationale economie zo bepalende cijfer tot meetlat van zijn politieke succes heeft uitgeroepen. Alleen wanneer hij er in zou slagen de werkloosheid beduidend omlaag te brengen, verdiende hij het herkozen te worden, zo luidde destijds zijn dappere - of zo men wil riskante - uitspraak. In deze missie heeft hij duidelijk gefaald. Het aantal werklozen, dat gedurende Schröders ambtstijd inderdaad was afgenomen, schommelt intussen weer rond de vier miljoen. Waarbij de speciale factor van de hereniging en de dramatisch slechte economische cijfers in het Oosten zwaar op de gehele Duitse statistiek en op praktisch elke economische beoordeling van Duitsland drukken.

Slecht economisch nieuws dezer dagen ook uit andere hoek: voor de pensioenverzekeringen zullen de toch al hoge premies die op het werknemerssalaris ingehouden worden, het komende jaar vermoedelijk worden verhoogd. En de ziektekostenverzekering meldde zojuist voor de eerste maanden van het jaar een tekort dat in de miljarden loopt - ook daarvoor zal de doorsnee werknemer volgende jaar waarschijnlijk nog dieper in de buidel moeten tasten. De burger krijgt in toenemende mate het gevoel dat het sociale systeem aan alle kanten dreigt te verbrokkelen.

Deplorabel begroting

Tenslotte staat de bondskanselier tegenspoed te wachten vanwege de deplorabele begroting. Alhoewel de regering het vanwege de aanstaande verkiezingen ontkent, valt nu al te voorspellen dat Duitsland in 2002 de grens van het begrotingstekort, zoals vastgelegd in het Verdrag van Maastricht, zal overschrijden of er in ieder geval langs zal schaven. Volgens het verdrag mag het financieringstekort per jaar niet hoger uitvallen dan drie procent van het bruto binnenlands product. Formeel gezien hangt een land anders een hoge boete boven het hoofd - de ervaring leert echter dat met het oog op dergelijke maatregelen trucjes met de statistieken worden uitgehaald zodat het tekort er dan net weer onder ligt. Hoe dan ook: de rampzalige financiële situatie kan niet veel langer worden verdoezeld. Na de verkiezingen zal ook hierover de hele waarheid aan het licht komen.

Weliswaar heeft de CDU/FDP-regering onder leiding van Helmut Kohl na de hereniging deze afkalving van de sociale fondsen en de mateloze schuldenlast van

de staat in grote mate veroorzaakt. Maar volgens de trend krijgt juist de huidige regering dergelijke problemen in de schoenen geschoven. En de SPD en Die Grünen hebben ze dan ook niet onder controle gekregen. Het doel waarmee minister van Financiën, Hans Eichel, een tijdlang scoorde bij het publiek, namelijk het consolideren van de begroting, is weer eens op de lange baan geschoven. Schröder en zijn uitdager Edmund Stoiber kwamen enkele weken geleden in een televisieduel tegen elkaar uit. Het debat kende geen winnaar: geen van de beiden kon zich als duidelijke winnaar profileren. Nadat de afgelopen weken in het teken van de overstromingen stonden, zal Stoiber bij het geplande debat van aanstaande zondag volgens de verwachting de blik sterk op economisch-politieke thema's richten. En dan met name op de werkloosheid, Schröders achilleshiel. Stoiber heeft tot nu toe nog niet op een overtuigende wijze laten blijken hoe hij de zich steeds uitbreidende problemen van het land de baas wil worden. Hij kan er evenwel op wijzen dat hij de minister-president van Beieren is - van een deelstaat dus, die in Duitsland over het algemeen als economisch voorbeeld-gebied geldt.

De laatste enquêtes tonen de beide kandidaten in een dermate nek-aan-nek-race verwickeld dat elke verkiezingsprognose niet meer dan een gok is. De Duitsers stelden na de overstromingen met goedkeuring Schröders zelfverzekerde crisismangement vast. Stoiber daarentegen geniet het imago van de kansrijkere economische politicus. Ergens daartussen zouden de verkiezingen beslist kunnen worden.

Klaus Max Smolka is correspondent voor de [Financial Times Deutschland](#) in Frankfurt en bericht daar vooral over de economie. Door verschillende journalistieke werkzaamheden voor de BBC in Londen en voor het Britse persbureau Reuters interesseert hij zich ook voor internationale thema's, vooral als het gaat over Engeland en Nederland. In het kader van het [Journalistenstipendium Duitsland-Nederland](#) werkte hij in 2000 tweeënhalve maand bij [de Wereldomroep](#) in Nederland.

Televisie-duel Schröder - Stoiber:

[ZDF](#)

[ARD](#)

[Peilingen ZDF](#)

[Bezoek voor meer informatie de Verkiezingsspecial](#)

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2464/nek-aan-nek-race-kandidaten>